

FARKLI KÜLTÜRDEN EVLİ ÇİFTLERLE İLGİLİ BİR İNCELEME

Hacettepe Üniversitesi, Ankara

W. Ayhan Le Compte

Jenny White

ÖZET

Yabancı hanımlarla evli 13 Türk erkeği, Türk hanımlarla evli 13 Türk erkeği ile eşleştirilmiştir. Bütün cevaplayıcılar ergin, Ankara'da yaşayan, orta sınıfa mensup, ülke dışında en az iki yıllık bir yaşantısı olan, en az bir yabancı dili rahatlıkla konuşan ve 3 yıllık bir evlilik hayatı olan kişilerdir. Her cevaplayıcı, birbirlerinden bağımsız olarak «ideal koca olarak kendim.» «karım», «ideal koca» ve «ideal karı» kavramları ile ilgili olarak 20 tane özellik belirleyen Türkçe kelimeyi dört defa kümelemişlerdir. Beklenti yabancı hanımların kocalarının, Türk hanımlarının kocalarına oranla daha düşük kendilik değerine sahip olacakları ve hanımlarının kendilik değerini (kendilik ile ilgili doyum) daha yüksek değerlendirecekleridir. Sonuçlar, çoklu regresyon istatistiksel değerine göre analiz edilmiş ve deneysel guruptaki kocalarla kontrol gurubundaki kocaların ne kendilerini ne de eşlerini değerlendirmelerinde manidar bir fark bulunamamıştır. Öte yandan, yabancı hanımların kocalarında, kontrol gurubuna oranla, iki değerlendirme korelasyonlarından olabilecek varians kontrol edilmesine rağmen «koca olarak kendim» ve «karım» arasında manidar benzerlik görülmüştür. ($F = 7.48$, $p = .05$) Bu bulgular, evli çiftlerin ilişkilerinde benzer ve karşıt değişkenleri bir dengeye kavuşturma eğiliminde olduklarına işaret etmektedir. Sosyolojik geçmiş (ör. din, milliyet, dil, gelenekler vb.) olarak yüksek derecede farklı ortamlardan gelemede ilişkinin sürdürülebilmesi için psikolojik özelliklerde yüksek derecede benzerlik'e gereksinme olduğu görülmektedir.

GİRİŞ

Bir psikolog için milletler arası ilişkiler alanına girmek bazılarında beş yaşındaki bir çocuğa yaş günü armağanı olarak bütan gazlı çakmak vermek ile eş değer görülebilir ki bu bir felaket için verilmiş bir reçeteden başka bir şey değildir. Aşağıdaki araştırma muhakkak ki bu korku duyulmadan yapılmamıştır. Olgunun kendisini çekiciliği ve aynı zamanda eş

seçimi alanına nesnel bir katkıda bulunabilme umidi ile girilen araştırmanın ürünü bu güç problem alanında sadece bir ön araştırma olmaktadır. Bir kaç sene boyunca yapılan kişisel gözlemler araştırmaları, bir kişinin hayatını tamamı ile farklı bir kültürde yetiştirilmiş bir kişi ile paylaşmaya karar vermesinin tehlike dolu bir yolculuğa çıkmaya benzemenin ötesinde aynı zamanda olağanüstü yaşantılarla dolu olduğuna inandırmıştır. Bu tür bir ilişki şüphesiz en azından bazı kişiler için başlangıçta çekicidir. Buna popüler yayınlardan (ör. Hair müzikalinde siyah oğlanların şarkısı) akademik çevrenin görüşlerine kadar yüksek oranda kanıt sağlanabilir. Özellikle bunlardan sonuncusuna örnek olarak belki de doğruluğu biraz şüpheli olan ve antropolog Hooten'a atfedilen şu sözler gösterilebilir: «Değişik insanlar karşılaştıklarında bazen savaşır fakat her zaman kaynaşır.»

Başlangıçtaki bu çekicilik maalesef zaman sürecinde çoğunlukla kaybolmakta ve pek çok çift birlikte geçirilecek bir hayat için gerekli samimiyet derecesine ulaşma ve /veya devam ettirmede güçlük çekmektedirler. Bu araştırma, görüşte «kültürel uçurumu kapamada başarılı olmuş ve birlikte bir hayat için bir çeşit temel bulmuş çiftlerle ilgilenmektedir

Kişisel gözlemlerimizden vardığımız ilginç bir sonuç da farklı kültürlerden çiftlerin birlikte hayatlarını devam ettirmedeki başarısızlıklarında dil güçlüklerinin nadiren görülmesidir. Bunun aksine, tanıdığımız her iki dili de rahatlıkla konuşan çiftlerin bazısı bir kaç senelik bir evlilikten sonra bu işten vazgeçmeye karar verirken birbirlerinin anadilinde ancak konuşabilen çiftlerin bazısı yakın ve devamlı bir ilişkiye ulaşmışlardır. Bu, durum kritik değişkenlerin dil yetenekleri alanında değil daha ziyade «kendilik» in duygusal alanında olduğu izlenimini vermektedir. Farklı kültürlerden evli ve evliliklerinde başarılı çiftlerin kendilerini algılama şekilleri normal evliliklerle karşılaştırıldığında, karıştırmacı olabilecek değişkenler, -örneğin, başka kültürlerde yaşantı

gibi gözönüne alınsa dahi bir farklılık görünmektedir. Daha belirgin olarak, Türk erkeklerinin ve eşlerini değerlendirmeleri çift kültürü evliliklerde biraz farklı görünmektedir. Türk hanımlarla evli Türk erkeklerine oranla erkeğin kendilik değeri daha az olumlu olurken eşini algılamasının daha fazla olumlu olacağı denence olarak ileri sürülmüştür. Bu yordamların her ikisi de kişiler arası çekicilik alanındaki literatür ile tutarlıdır.

Murstein (1971), evlilik seçimi ile ilgili bir araştırmasında yüksek kendilik değerine sahip erkeklerin algıladıkları kendi özellikleri ile kız arkadaşlarına attedikleri özellikler arasında düşük kendilik değerine sahip erkeklere oranla, daha yüksek ve manidar bir pozitif korelasyon bulmuştur. Başka bir deyiş ile kendiliklerini daha olumlu değerlendiren erkekler psikolojik özellikleri kendilerinininkine benzeyen kız arkadaşlar arama eğilimindedirler. Bunun aksine kendilerinden tatmin olmayan erkekler kız arkadaşlarına kendilerinininkine daha az benzeyen özellikler atfetme eğilimindedirler. Bu bir bakıma düşük kendilik değerine sahip erkeklerin «O, harika, O bana benzemiyor» demelerine benzerken yüksek kendilik değerine sahip erkeklerin «O, harika, tam bana uygun» demelerine benzemektedir.

Murstein'in araştırması, Robert F. Winch'in (1958) «Tamamlayıcı gereksinme» modeli için değerli bir katkı sağlamaktadır. Winch'e göre, sosyolojik geçmiş değişkenlerinde benzerlik (sosyal ekonomik seviye gibi) evlilik için muhtemel adayları azaltma işlevi görür ve sonuçta seçim, bunlar arasında: tamamlayıcı psikolojik ihtiyaçlar temeline dayanılarak yapılır. Evlilik seçiminde «tamamlayıcı ilkesi»nden yana araştırma delilleri daha sonradan Winch'in (1967) yaptığı savunmalara rağmen bariz değildir. Öte yandan Murstein'in «kendilik değeri» kavramı bir ara değişken olarak gelecekteki eşlerin geçmişlerinden gelen özelliklerle eşlerin psikolojik gereksinmelerini değerlendirmelerini birleştirirse, evlilik seçiminde ne zaman benzerden ziyade tamamlayıcı psikolojik gereksinme yapısının iş göreceğini yordayabilecek bir model geliştirilebilir. Gerçekten de karmaşık olan bir durum basitleştirilirse, kişi düşük kendilik değerine sahipse gereksinmelerinde tamamlayıcılık, kişi yüksek kendilik değerine sahip ise gereksinme yapısında benzerlik olabileceği ileri sürülebilir.

Kişilerarası çekicilik alanında, belki de biraz veri elde etmenin zorluğuna bağlı olarak evli çiftlerle maalesef çok az çalışma yapılmıştır. Tutarlı bir evliliğe sahip farklı kültürden evli çiftlerin aynı kültürel geçmiş'e sahip çiftlere oranla birbirlerini daha mı az, daha mı

fazla benzer kabul ettikleri cevaba açık bir soru olarak kalmıştır. Öte yandan kuramsal olarak çift kültürü evli çiftlerin sosyolojik geçmiş değişkenlerindeki zıtlık bu çiftlerde doruk noktasında olduğundan «tamamlayıcı gereksinme» denencesi için ideal bir test durumunu temsil edebilirler. Bu sorun ile ilgili daha önceki araştırmalar sosyolojik değişkenleri sabit tutmuşlar ve psikolojik gereksinmelerdeki değişimleri inceleyerek psikolojik gereksinmelerde benzeme ve benzememe temeline dayanarak hangi çiftlerin beraber yaşamaya devam ettiklerini yordamaya çalışmışlardır.

Bu araştırma, sosyokültürel «geçmiş» değişkenleri bir hayli farklı olan çiftlerde psikolojik gereksinmelerin sonuçlarını incelemek için yapılmıştır. Murstein'in görüşünü takiben yabancı hanımlarla evli Türk erkeklerin kendilerine maksimum oranda farklı bir eş seçtiklerinden dolayı daha düşük kendilik değeri gösterecekleri ve aynı zamanda Türk hanımlarla evli Türk erkeklerine oranla eşlerini olumlu olarak değerlendirecekleri beklenmektedir.

YÖNTEM

Sınıf Q sort'unun Kısa Formunun Geliştirilmesi

Sınıf Q sortunun kısa formu, cevaplayıcı tarafından belli bir kavramı yansıtmaya derecesine göre dörder kelimededen oluşan beş eşit kümeye ayrılan, 20 kelimelik bir kümeden oluşmuştur. Kümeler birden beşe kadar numaralanmıştır. ve düşük numaralara kavrama uygun kelimeleri temsil ederken yüksek numaralar kavrama uymayan kelimeleri temsil etmektedir. Bu çalışmada cevaplandırıcılardan, kelimeleri «koca olarak kendim» «karım» ideal koça» ve «ideal karı» kavramlarını değerlendirmelerini ifade etmeleri için dört defa kümelemeleri istenmiştir. Testlerin hepsi Türkçe olarak yapılmıştır ve örneklerin hepsi ana dilleri Türkçe olan Türk kocalardan oluşmuştur. Q sort'da kullanılan bütün psikolojik özellik betimleyici terimlerin tam anlamları istenildiğinden bu şart araştırma gerekli görülmüştür.

Kısa form, daha uzun bir sıfat listesinin den- (Edgüer, Le Compte ve Savaşır, 1978) altı Türk psikologunun kocaların ve karıların psikolojik özelliklerini betimlemeye uygun olan kelimeleri seçmeleri ile geliştirilmiştir. Altı psikolog bu işi birbirlerinden bağımsız olarak tamamlanmışlar ve uzun listedeki her kelime, kaç defa seçildiğinin bir fonksiyonu olarak değerlendirilmiştir. Buna ek olarak uzun listedeki kelimelerin sosyal arzu edilebilirlik ölçek değerleri (Edwards, 1967) daha önceden tayin edilmiştir ve sadece orta derecede olumlu kelimeler kısa form için seçilmiştir. Bu orta derecede olumlu kelimelerin ölçek değerleri dozuluk bir ölçekte altı ile sekiz arasındadır. Kısa formun

son şeklinin sosyal arzu edilirken ortalaması 7,11 varyansı ise 47'dir. Bu değer bir ölçek puanının yarısından daha azdır çünkü ölçekte 9 puan sosyal açıdan maksimum arzu edilir özellikler, 7'in sosyal açıdan maksimumu arzu edilmeyen özellikler olarak değerlendirildiği ölçek değerinin yarısından azdır. Kısaca, kısa form için evlilikte çiftleri betimlemede uygun 20 özellik -betimleyen kelime psikologlar tarafından seçilmiştir. ve homojen olara korta derecede sosyal açıdan arzu edilir olarak değerlendirilmiştir.

Sıfat Q sortunun ayırt edici gücü, daha önceden sıfat Q sortunun uzun formu uygulanmış 17 üniversite öğrencisinden oluşan örnekleme «kendilik» ve «ideal kendilik» uygulanarak saptanmıştır. Her iki küme arasındaki farklılıklar toplanarak uzun ve kısa formlar için kendilik değeri puanları bulunmuş ve bu puanlar arasındaki korelasyon saptanmıştır. Sonuçtaki korelasyon + .50, 0.25 seviyesinin ötesinde sıfırdan manidar derecede farklıdır ve bu özellikle uzun formun bir sene önce uygulandığı göz önüne alınırsa yeterli ayırt edici güce işaret etmektedir.

Kısa formun yapı geçerliliği bir önceki sene Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri ile birlikte sıfat Q sortunun uzun formunu alan üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme uygulanarak değerlendirilmiştir. Durumluk — Sürekli Kaygı Envanteri iki ayrı puan ortaya çıkarak kendini anlatma tipi bir envanter. Sürekli kaygı cevaplayıcının genellenmiş duygusalığı veya kaygısının bir ölçümü, durumluk kaygı ise o anda cevaplayıcının sosyopsikolojik test durumunda nasıl hissettiğinin ölçümüdür. Kuramsal olarak sürekli kaygı daha sabit tutarlı özellik iken durumluk kaygının anlık duygusal durum ve diğer durumsal değişkenlerin bir fonksiyonu olarak değişmesi beklenir. Kendilik değeri oldukça sabit bir kişilik özellikle olarak tanımladığı ve Kaygı ile negatif olarak ilişkili olduğundan (Turner ve Vanderlippe, 1953), üniversite öğrencilerinin Q sortunun kısa formundaki ideal kendilik, kendilik korelasyonlarının, Durumluk — Sürekli Kaygı Envanterinin Türkçe uyarlamasının (Le Compte ve Öner, 1975) durumluk ve sürekli kaygı ile yordanan yönde manidar bir şekilde ilişkili olduğunu gösterirken ($r = -.69$, $p(.001)$) durumsal kaygı ve kendilik değeri arasındaki ilişkinin manidar olmadığını göstermiştir. ($r = -.38$)

Özetle, bu evlilik araştırmasında kullanılan sıfat Q sortunun kısa formu bir araştırma aracı olarak kullanılmak için yeterli miktarda tutarlı ve geçerlik göstermiştir.

Cevaplayıcılara dört Q sort dengelenmiş iki sıradan birinde verilmiştir. Cevaplayıcıların

yarısına «gerçek» ve «ideal» kavramlar çapraz sırada (Koca olarak kendim, ideal koca olarak kendim; karım, ideal karı) verilirken cevaplayıcıların yarısına önce her iki gerçek kendilik kümelemesi, bunu takiben iki ideal kendilik kümelemesi (Koca olarak kendim, karım, ideal koca, ideal karı) verilmiştir. Her iki sıralanışın karşılaştırılmasında manidar bir fark bulunmamıştır ve bundan dolayı, veriler analiz amacı ile birleştirilmiştir. Bütün testler kişilere tek tek verilmiştir ve cevaplayıcılara kümelerde ilerledikçe daha önceki kümelemelerdeki değerlendirmelerini değiştirebilmeleri serbest bırakılmıştır. Fakat bu durumda bir cevaplayıcı herhangi bir kümeyi tamamladıktan sonra pekaz değişiklik yapmıştır. Dört kümeyi de tamamlamak için gerekli zaman ortalaması 35 dakika civarında idi ve bütün cevaplayıcılardan kullanılabilir veri elde edilmiştir.

Cevaplayıcıların seçimi

Her iki guruptaki cevaplayıcıların hepsi araştırmacılarla kişisel ilişkileri yolu ile seçilmiştir. Seçim kriterleri aşağıdakileridir: Tutarlı bir evlilik, daha önce herhangi bir yüksek öğrenim kurumuna gitme, erişkin yaş ve statüsü, Ankara civarında oturma, doğumdan itibaren Türk tabiyetinde olmak ve ana dili olarak Türkçeyi bilmek. Önce deneysel grup üyeleri (Yabancı hanımlarla evli olanlar) eleştirme temeline dayanarak seçilmiştir. Yukarıda sıralanan değişkenlerin dışında en önemli eşleştirme ve en azından iki sene dışarda yaşama ile yoğun bir kültürlerarası ilişki geçmiştir. Bu eşleştirme değişkenlerin her ikisi de araştırmada kültürlerarası ilişki belirleyicileri olarak kullanılmıştır. Bu araştırmada dil ve kültür farklılıklarından doğan güçlüklerden ötürü yabancı ve Türk hanımlar incelememiştir.

Araştırma Deseni

Veriler çoklu regrasyon tekniği ile analiz edilmiştir. Analiz amaçları için değişkenler deneysel guruptaki her bir üye için +1, kontrol gurubundaki her bir üye için —1 olarak kodlanmış bir vektörü içermektedir. Yordayıcı değişkenler, çeşitli Q sortlar arasındaki kişisel puan farklarıdır. Her cevaplayıcı için «Koca olarak kendim» ve «ideal koca» ve de «Karım» ve «ideal Karı» ki bunlar değerlendirme veya kişinin kendisi ve eşinden tatmin duyması ölçümleridir, bunlar arasındaki mutlak farkların toplamı ayrı ayrı bulunmuştur. Ayrıca «Koca olarak kendim» ve «Karım» arasındaki mutlak farkların toplamı ki evli çiftler arasında algılanan benzerlik'in ölçümü olarak kullanılmıştır, her cevaplayıcı için ayrı olarak hesaplanmıştır. Her ölçümün birbirleri ile karşılıklı korelasyon ve ayrıca gruplar hakkındaki bilgi ile

İlgili kriter değişkeni ile arasındaki korelasyon saptanmıştır. Her yordayıcı değişken için varyans miktarı kontrol edilmiş ve bunların birleşimi hesaplanarak çoklu regresyon metod ile manidarlığı test edilmiştir. Kerlinger ve Pedkazur (1973), bu analiz metodunu kapsamlı bir şekilde betimlemişlerdir. İlgilenen okuyucuların adı geçen kaynağa başvurmaları tavsiye edilir.

SONUÇLAR

Veri toplama ve eşleştirme sürecinin başarısı
Toplam 13 cevaplayıcı deneysel krup (ya-

bancı hanımların Türk kocaları) olarak ele alınmış ve bunların hepsi seçilmiştir. Hepsi araştırmaya yardımcı olmayı kabul etmişlerdir ve dört Q sortu da tamamlayabilmişlerdir. Kontrol grubu (Türk hanımların Türk kocaları) için daha büyük bir örnekten ele alınmış fakat bunların pek çoğu daha önce sözü edilen minimal kriterlere sahip olmadıklarından dışarda bırakılmışlardır. Sonundaki eşleştirmenin başarısına Tablo I'deki veriler incelenerek karar verilebilir.

TABLO I

Deneysel ve Kontrol Grubundaki Kocaların Üç Eşleştirme Değişkeninde Karşılaştırması

Grup	Yabancı dil bilgisi		Diğer kültürlere açıklığı		Evlilik senelerinin Sayısı	
	Ortalama	Varyans	Ortalama	Varyans	Ortalama	Varyans
Deneysel (Yabancı eş)	1.69	.58	5.84	6.59	6.60	15.88
Kontrol (Türk eş)	1.15	.14	3.69	5.56	8.04	10.39

Eşleştirmede kullanılan bu mümkün karıştırıcı değişkenlerde Deneysel ve Kontrol Grupları arasında yüksek derecede benzerlik olduğunu Tablo I açıkça belirtmektedir. Her iki örnekleme de en azından bir yabancı dili rahatlıkla kullanma kriterine % 100 erişilmiştir. Kültürlerarası ilişki Deneysel Grupta biraz daha fazla, evlilikte tutarlılık ise Kontrol Grubunda biraz daha fazladır fakat genel izlenim gruplar arasında yüksek derecede benzerlik olduğu şeklindedir. Dolayısı ile iki grup arasındaki farklar geçmiş ile ilgili bu eşleştirme değişkenlerine güçlükle atfedilebilir.

Sosyal Arzuedilirlik Ölçek Değerlerinin (S A Ö D) Analizi

Q sortun kısa formundaki 20 sıfat homojen olarak orta derecede sosyal açıdan arzu edilir olarak seçilmesine rağmen bu faktör ile ilgili olarak varyansın bir kontrolü yapılmıştır. Edwards (1967), Q sortunda varyansın % 65 kadarının itemlerin özel olarak arzu edilmelerinden olan değişikliklere bağlı olabileceğini iddia etmiştir. Bu olasılığın test edilmesi için itemlerin S A Ö D'si arasındaki mutlak farklar ve «ideal koca» ve «ideal karı» küme değerlendirmelerinin her birinin kriter değişken (Deneysel veya Kontrol Grubunun üyesi olma) ile aralarındaki korelasyona bakılmıştır. Bu analizin sonucunda item S A Ö D'leri ve «ideal koca» farklarının kriter değişken

ile korelasyonu —.245, item SAÖD'leri ve «ideal karı» farkları ile kriter değişken arasındaki korelasyonu +.025 bulunmuştur. Bu korelasyonların hiçbirisi kriter değişkendeki varyansın manidar bir miktarının kontrol edememektedir ve bunları ve kriter değişken ile ilgili diğer korelasyon matrisi'nden çıkartmak diğerlerinden hiçbirisini değiştirmemektedir. Korelasyonların yönü de tesadüfi görünüyor çünkü biri negatif diğeri pozitiftir. Bütün bu veriler kuvvetle göstermektedir ki sosyal açıdan arzu edilirlilik değişkeni Q sort kümesinde homojen olarak orta derecede olumlu kelimeler kullanılarak etkili bir şekilde kontrol edilmiştir.

Doyumun (Değerlendirme) ve Benzerlik Korelasyonlarının Analizi

Bu ana analiz için, 26 Kocadan oluşan tüm örneklemin kısa formdaki 20 sıfatı dört kümelemesi arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Buna ilaveten kriter değişken tesadüfi olarak deneysel gruptaki kocalar için +1, kontrol grubundakiler için —1 olarak ele alınmış ve bu kriter değişken ile Q sortun her bir kümelemesi arasındaki mutlak farklar arasındaki korelasyon hesaplanmıştır. Bütün karşılaştırmalar ile ilgili veriler Tablo II'de sunulmuştur.

TABLO II

Evlilik Çalışmasındaki Bütün Karşılaştırmaların Sıfır-Sıralı Korelasyon Matrisi

	Gerçek Koca Karşıt İdeal Koca	Gerçek Karı İdeal Karı	Gerçek Koca İdeal Karı	Kriter Değişken
G K — I K	1.00	-.113	.380+	-.170
G Ka— I Ka	-.113	1.00	.276	-.530
G K — G Ka	.380+	.276	1.00	-.560+
Kriter Değ.	-.170	-.222	-.560+	1.00
+ p1.05				

Tablo II'deki I. değişken Gerçek Koca-İdeal Koca (G K— I K) ve II. değişken Gerçek Karı - İdeal Karı (G Ka— I Ka), örneklemdeki kocaların kendileri ve karıları ile ilgili değerlendirme veya «doyum»u temsil etmektedir. Üçüncü değişken Gerçek Koca ve Gerçek Karı (G K — G Ka) evli çiftin ikisi arasındaki algılanan benzerlik derecesinin ölçümüdür. Bu üç yordayıcı değişken çeşitli Q sort itemleri arasındaki mutlak farkların vektörleri olarak ifade edilmiştir. Tablo III'deki Korelasyon işaretlerinden (+) sıra ve sütunlar arasındaki fark derecesinin fazla, (—) ise az olduğunu ifade etmektedir. Tablo III'de değişik Q sortları karşılaştırılan değerler sadece I. değişken, Kocanın kendini değerlendirmesi ile III. değişken, karı-koca arasında algılanan benzerlik miktarının manidar bir şekilde birbirleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Kriter değişkenle de ilgili olarak sadece bir tek manidar korelasyon vardır. Bu da III. değişken, eşler arasındaki benzerlik iledir. Her iki değerlendirme veya doyum korelasyonlarından hiç birisinde bir kocanın yabancı bir hanımla evlenme eğilimi manidar bir şekilde yordanmamaktadır. Kocaların evlilikte eş olarak kendilerinden tatmin olmamaları kocaların kendileri ve eşleri arasındaki benzerlik derecesinin yordanmasına imkan vermektedir. Başka bir deyiş ile örneklemdaki bir koca, kendisini ne derece farklı olarak değerlendirme eğilimindedir. Öte yandan, yabancı hanımlarla evli Türk kocalar ve Türk hanımlarla evli Türk kocalar ilişkilerinde duydukları doyum derecesi temeline bağlı olarak ayırt edilmezler. Öte yandan, eşler arasında algılanan benzerlik derecesi cevaplarının bir yabancı hanımla mı yoksa bir Türk hanımla mı evli olduğu konusunda yüksek derecede yordayıcıdır.

Tablo II'deki veriler için çoklu Korelasyon analizi yapılmıştır. Çiftler arasında algılanan benzerlik ile kriter değişken arasındaki korelasyondan önce kocaların bir koca olarak kendilerinden memnun olmalarının etkileri,

sonra karılarında memnun olma etkileri çıkarılmıştır. Eğer memnun olma korelasyonlarının eşler arasında algılanan benzerlik ve bunun kriter değişkenleri arasındaki korelasyon üzerine dolaylı bir etkisi veriyse bu ortak varyansın etkisini dışarıda bırakmak daha sonraki korelasyonu azaltacaktır. Öte yandan eğer algılanan benzerlik doyumundan ve kriter değişken ile ilişkisinden bağımsız olarak işlev görüyorsa değerlendirme veya «doyum» korelasyonlarının dışarıda bırakılmasının etkisi fark edilmeyecektir.

Kocanın kendisinden evlilikte bir eş olarak memnun olmasının çıkarılmasının benzerlik korelasyonu üzerine oldukça küçük bir etkisi olmuş ve bunu —.560'tan —.543'e indirgenmiştir. Buna benzer olarak kocanın karısından memnun olması ile ilgili varyansın çıkarılmasının da benzerlik ilişkisi üzerinde az bir etkisi olmuş ve bu kısmi korelasyonu —.543'ten —.503'e indirgemıştır. Üç yordayıcının kriter değişken ile aralarındaki çoklu korelasyon —.565'tir ve bunun yüzde 32'si kriter değişken ile ilgili varyansa aittir ve yüzde 5 seviyesinde manidardır. (F = 7.48, sd = .22). Öte yandan, koca ve karı Q sortları arasındaki korelasyonu tamamı ile manidardır ve her iki değerlendirme veya «doyum» korelasyonlarından hiç birisi bu yordama denklemine bir şey eklememektedir.

TARTIŞMA

Bu araştırmanın sonuçları örneklem için evlilikte doyumun Türk kocaların Türk ya da yabancı eşlerle evli olmaları ile Hurstein'in (1971) düşük kendilik değerinin eşler arasında algılanan psikolojik özelliklerin zıtlık ile ilişkili olduğu şeklindeki görüşünü desteklemektedir. Fakat çoklu korelasyon matrisinin analizi sadece karı-koca arasında algılanan benzerlik derecesinin evlilik durumunu manidar bir şekilde yordadığını göstermiştir. Karısını kendisine benzer bir şekilde değerlendiren kocanın karısını psikolojik özellikler açısından